

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 12 (1910)

Artikel: Sul far testament : quort' instrucziun arisguard il niev Cudisch civil svizzer
Autor: Tuor, P.
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882230>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

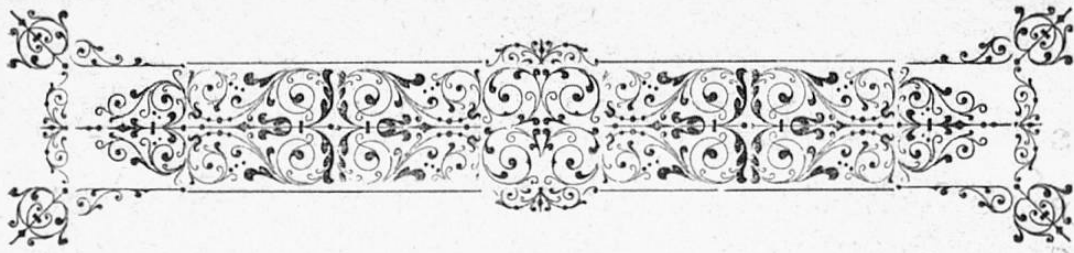
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 26.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Sul far testament.

Quort' instrucziun arisguard il niev
Cudisch civil svizzer
da
Dr. P. TUOR.

Il carstgaun braha e lavura, acquista e gudogna buca mo per sesez. Sche sias forzas lube-schan, sto el ordinariamein era haver quitau per auters, per ses affons, geniturs ne fargliuns. El astga plinavon buca mo patertgar vid il temps present, el sto era ver l'egliada sigl avegnir, el sto proveder per il temps, nua ch' el ruaussa gia en fossa. Aschia ha la generaziun passada, nos perdavons e geniturs, giu quitau per nus, e nus duein era medemamein operar per la generaziun futura, per nos affons e vegnent-suenter. Ora-vontut duein nus vegliar conscienziusamein, sche-ge senza ranveria, de transmitter a nos descen-dents ne parents, quei che nus sez havein artau da nos geniturs. E nus duein, ton sco sepo, se-dar ora per augmentar era da nossa vart l'jerta de nos babuns, per alzar il beinstar de nossa fa-milia e schlatteina. Luvrond en quei senn, s'atta-

schein nus buca nunlubidamein als beins terresters. Nus cooperein per la beinstonza ed il progress della generaziun futura, de nossa patria, della humanitat.

Il quitau per ils affons, pella familia e schlatteina damonda buca mo, che nus sfarlateien buc ils beins artai ed acquistai, sunder era che nus lascheien ir vi quels, suenter nossa mort, sin nos plitier. Nos babuns, ils quals stimavan aunc schi ault il spért de familia, exprimevan quella obligaziun el bi proverbii romontsch: «Ins sto schar quorer il saung per las aveinas». Quei vul dir, che la rauba duei suondar il quors natural della parentela; sco il saung va, duei era la rauba ir. «Nächst Blut, nächst Gut».

Era aunc ozildi setenin nus en general vid la medema regla. Nus schein il bia ir nossa rauba a nos plitier parents, ual sco la lescha fixescha. Darar disponin nus enzatgei contrari, darar fagein nus ina disposiziun per cass de mort. Il testament ei tier nus plitost in' excepziun.

Nies pievel ei denton en quei grau forsa mo memia reservaus ne negligents. Beinenqual gadas fuss ei stau giavischeivel, ch' il defunct vess giu exprimiu sia davosa voluntat en fuorma legala. Contas dispetas e carplinas, disamicezias en familia havessen saviu vegnir evitadas, sch' ei fuss stau avon maun in testament fixont a mintga ar-

tavel, quei che dueva udir ad el! E cons giavischs e desideris exprimi sin pugn de mort fussen vegni observai meglier, sch' ins vess giu priu la breigia de tschentar si els en fuorma obligonta! E plinavon, tgei stuess il defunct bia gadas partertgar, sch' el vesess cun tgei queida e malpazienzia ses artavels sebettan silla rauba laschada, con pintga lur engrazieivladat, con spert el ei svanius ord lur memoria? Ei fagess forsa aunc mal ad el en fossa per mintga rap, ch' el ha schau vegnir tier a tals malvengonzs parents. El s' endriclass de buca haver plitost patertgau vid tontas bunas ovras, las qualas han de basegns d' agid e sustegn, ovras della baselgia, dil stat, della beneficenza privata.

Beinenqual gada eis ei pia tochen ussa gia vegniu tralascchau tier nus de far testament, nua che in tal havess serecommandau sil pli ault grad. Pli numerus savessen forsa quels cass vegnir, suenter ch' il niev Cudisch civil ei entraus en vigur, dapi Daniev 1912. Nus lein cheu mo far attents sin duas impurtontas midadas, las qualas il niev Cudisch civil porta a nus el dretg d' jerta e che vegnan forsa buc ad ir a prau culs giavischs de mintgin. Entras testament selain quellas midadas untgir ora, e savein nus, sche nus lein, era dacheudenvi, star sil pei vegl.

1. Tgi che ha legiu egl Ischi de 1909 mia lavur sur «Il niev dretg d' jerta ed il stan puril»,

ha pudiu seperschuader, ch' il Cudisch civil svizzer modifichescha fermamein la partiziun de beins purils denter ils artavels. Sch' ei setracta d' ina economia agricola, de beins che vegnan cultivai e raccoltai ensemen entras in solet possessur, lura sa in dils artavels, sch' el vul, pretender, che quels beins vegnien surdai ad el entiramein. Tschels artavels han de vegnir conderschi en daners. Schi bein manegiada, che quella disposiziun ei, fuss ei tutina grev de garantir, ch' ella vegni a secomprovar en nossas relaziuns. Mo che ils purs selamentien lu buca, quellas disposiziuns ein vegnidas tschentadas el Cudisch civil sin lur agen givisch. Lur pli fervent defensur ei il secretari dils purs Dr. Laur staus.

Ina dellas pli grondas inconvenientschas de quella reglementaziun pudess esser, ch' ils artavels vegnan cheutras tgunsch en dispeta. Sch' in d' els vul sorprendere entiramein ils funs, lura arriva forsa l' auter e less far il medem, ne che tuts semettan encunter e garegian ina partiziun uliva. Lura dat ei process ed il derschader sto intervegnir. Quei ei en scadin cass malemperneivlas perspectives. Nus lein sperar, che la practica vegni buc ad esser memia nauscha ed applicar quellas disposiziuns cun sabia mesira. Mo ina caussa recommandein nus a nos purs cauldamein. Sche vus fideis buc alla buna entelgientscha denter vos affons, sche

vus smineis carplinas ed uiaras, fagei in testament. Stabili en quel, co vus manegeis, ch' ei fuss il meglier de parter. Leis vus per ex. buc, ch' in solet dils artavels surprondi vos beins, clavaus, mises, praus e curtins, muvel e pavel, lu scrivi: «Mia voluntat ei, che mes beins schischents, muvel, provisiuns ed ischeglia vegnien parti ulivamein denter mes artavels, aschilunsch sco quels desidereschan de haver part vidlunder.» Vossa voluntat ei lu pli ferma che la lescha e la partizun sto haver liug. Sche vus essas encuntercomi dil meini, ei seigi meglier, in solet dils artavels surprondi vos beins, lu numnei quel en vies testament, lu vegnan secatinems buc a sesalzar. Ed aunc in cass impurtont. Prendeien che vus haveies in feagl, che fa il pur e dasperas ina ne pliras feglias. Sche quei feagl vuless suenter vossa mort sorprender solets vos beins, vossa feglia astgass buc opponer. Ella savess buca domandar in ne l' auter frust per ella ed ella stuess secuntentar de retscheiver sia part en daners e forsa perfin mo en ina brev de hipoteca. Casa e cuort, funs e muvel massen sil feagl, ella vess ne art ne part vidlunder. Pia, sche vus leis autruisa, sche era vossa feglia duei artar vid vos funs adual al feagl, lura buc embli dei il testament. Scrivi per ex.: «Miu feagl e mia feglia (ne mias feglias) duein partgir ulivamein mes beins, ton schischom sco beins mobils.» Quels

plaidis cul datum complet e la suttascripziun constituessen gia in testament valabel.

2. Aunc en in secund cass savess ei savens serecommandar de far testament. Quei ei, sche vus haveis negins tier-parents. Lura mass la rauba tenor la nova lescha al cantun ne il bia alla vischnaunca (Art. 466).¹⁾ Il dretg de artar sestenda numnadamein tenor il niev Cudisch civil mo tochen la tiarza parentela, quei vul dir tat e tatta e lur descendents. Augs ed ondas, cuserins, nevs e niazas san ins pia aunc artar, mo buca pli zavrans. Sche quei vess buca de plischer a vus, sche vus cuessas vossa rauba plitost ad enzatgi auter che al stat, fagei testament. E sche vus leis era schar vegnir tier alla vischnaunca quei che sauda, il qual ei endretg, mettei lu per scret, sche vus haveis aunc in davos giavisch. Sche vus leis che la vischnaunca fetschi enzatgei dil bien per voss' olma, nudei si quei exact en in testament. La vischnaunca vegn schiglioc ualvess a far dir messas per vus.

¹⁾ El moment, che nus scrivin questas lingias ei la lescha d'introducziun grischuna aunc buca definitiva. Ella ha mo passau ina gada il Cussegl grond, vegn pia presentada en secunda lecziun a quell'autoritat e silsuenter alla votaziun populara. Tscheu u leu pudess ei pia aunc dar ina modificaziun. Il project present attribuescha la rauba, che croda sco jerta sil stat, en general alla vischnaunca, e zvar miez alla vischnaunca d'origin e miez a quella de domicil. Sch' il defunct fava buc in Grischun, va la mesadat alla vischnaunca de domicil e l' altra mesadat al cantun.

Pia, mes lecturs vegnan ad esser perschuadi, ch' igl ei tscheu e leu bien de patertgar ad uras vid in testament e quei dacheudenvi aunc pli savens che entochen ussa. Mo, rispundeis forsa a mi: «Igl ei aschi grev de far testament. Nus sa-vein buca co senschignar, cunzun cun quella nova lescha, che ha tut trubistgau». Per fugentar quella difficultats, per entruidar ils lecturs digl Ischi sur la maniera de redeger in testament, vulein nus en las suondontas lingias rispunder sin quarter damondas:

1. Tgi sa far testament?
2. Sur con san ins disponer el testament?
3. Co fan ins testament?
4. Tgei eis ei culs testaments fatgs avon Daniev 1912?

Tgi sa far testament?

Per saver far testament ston ins posseder duas condiziuns. Ins sto 1) haver compleniu 18 onns ed ins sto 2) esser habels de giudicar (art. 467). La habilitat de giudicar maunca allas persunas, las qualas ein privadas dal diever de lur raschun, che han pia buca la vera entelgientscha dell' impurtonza e muntada digl act, che ellas fan. Aschia savessen per ex. stuorns da spért buca far testament. Encuntercomi san persunas ugadas, sch' ellas han silmeins 18 onns e possedan

lur saun giudeci, far valeivlamein testament. Ei drova leutier gnanc la lubientscha de lur ugau.

Sur con san ins disponer el testament?

Sco tut sa lubeschan las leschas civilas buc de surpassar ils pli tier parents e far si l'entira facultat a persunas jastras. Aschia restrenscheva nies dretg privat grischun fetg sensiblamein la facultat de disponer. Il niev Cudisch civil ei en quei risguard bia pli lartgs e surdequei era pli sempels. Nies dretg grischun distingueva denter rauba artada e rauba fatga e fixava per mintgina de quellas ina quota differenta, sulla quala ei astgava vegnir disponiu. La divisiun della rauba en quellas duas gruppas fuva savens greva ded operar e caschunava bein enqual process. Perquei ha il niev Cudisch civil sbitau quella distincziun e stabiliu ina regla uniforma pell'entira rauba dil testader. Aunc ina tiarza differenza anflein nus, mo quella ei de character plitost formal. Il dretg privat grischun scheva a nus, con nus astgeien far si; il niev Cudisch civil perencunter fixescha, con nus stuein laschar anavos a certs artavels. La part, silla quala quels han absolutamein dretg, numna el: *purziun legitima* (Pflichtteil). Quella ei differenta mintgamai tenor la proximitat de parentela. Ella ei tenor art. 471:

1. Per affons, beadis ed auters descendents $\frac{3}{4}$ de lur mun d'jerta legal. Aschia sa per ex.

in bab far si ina quarta de sia rauba, sche sia dunna viva buca pli,

2. Per bab ne mumma la mesadat,

3. Per fargliuns ina quarta de quei, che els havessen giu il dretg d' artar, sche negin testament fuss staus avon mauns.

Il Cudisch civil svizzer ha buca stabiliu ina purziun legitima per ils descendents de fargliuns, pia per nevs e niazas e lur affons. El ha buca vuliu sforzar si ina tala regla als cantuns franzos, ils quals serescudevan cun tutta forza encunter. Mo persuerter ha el dau la libertat als cantuns de stender ora, sch' ei plaigi, la purziun legitima era sils numnai descendents de fargliuns. En verdat ha nies Grischun¹⁾ fatg diever de quella competenza, ed aschia han tier nus era ils descendents de fargliuns in dretg absolut sin $\frac{1}{4}$ de lur mun d' jerta legal. Quei denton solettamein, cura ch' ei setracta dell' jerta din burgheis grischun, che habitava el cantun dal temps de sia mort. In Songaglies p. ex. che vivess a Glion fuss buca obligaus, de schar anavos enzatgei a nevs e niazas, medemamein buc in Grischun, che haveva siu davos domicil a S. Gagl.

In dils pli gronds merets de nies Cudisch civil svizzer ei de haver megliurau la condiziun dil consort survivent. Quei vesein nus oravontut el dretg d' jerta. El arta tenor lescha u ina quarta

¹⁾ Aschia tenor il proiect della lescha d' introducziun.

sco proprietat ne la gudida della mesadat della rauba, sch' el conquora cun affons, ne beadis dil defunct. El arta la proprietat d' ina quarta e salva lu aunc tier veta duronta la gudida de tut il rest, sch' el conquora cun artavels dil tschep dils geniturs. Sper artavels dil tschep de tat u tatta survegn el aunc dapli, numnadamein miez sco proprietat e miez sco gudida. Sch' ei dat era negins artavels de quei tschep, lu va il consort survivent cun tut ensemen. Aschia stat ei scret egl art. 462.

Era il consort survivent ha sia purziun legitima, quei vul dir sia quota, la quala siu consort permiert ha buca astgau prender naven ad el. Per stabilir, sin con quella purziun munta, stuein nus mirar, schebein il consort ei el cass present il solet artavel legal, ne sch' el ha sper el aunc auters artavels legals, sco affons, geniturs, fargliuns etc. dil defunct. Sch' il consort survivent conquora cun auters artavels, lu fa sia purziun legitima ora igl entir mun d' jerta, che croda tenor lescha sin el sco proprietat. Il consort permiert sa pia scursanir el mo en quei, ch' el retschevess sco gudida, buca ella proprietat. Sch' encuntercomi il consort survivent ei solet artavel legal, lu sa ei vegnir priu naven ad el la mesadat. Sia purziun legitima ei mo miez il mun jerta, che la lescha attribuess ad el en munconza de testament.

Per illustrar sco 'gl auda las exposiziuns alle-

gadas, cartein nus necessari de dar zaconts exempels pratics, els quals nus presentein differentas combinaziuns, 'gl'emprem pli semplas e suenter pli complicadas.

1. *Cass.* Gieri lai anavos dus affons ed ina rauba de 16,000 fr. Sur con havess el saviu disponer el testament? *Risposta:* sur 4000 fr. El sto schar a mintga affon silmeins 6000.

2. *Cass.* Gieri lai anavos sper quels dus affons aunc sia dunna Mengia. Sur con sa el disponer allura? *Risposta.* La purziun legitima ei: per la dunna sia entira quarta, per la quala ella ei artavla legala, pia 4000, per mintga affon $\frac{3}{4}$ de lur mun d' jerta legal, pia per scadin 4500, ensemen 9000. Gieri astga pia buca disponer sur 9000 dils affons ed ils 4000 della dunna, el ei libers de far si mo il rest, quei ei 3000 fr.

3. *Cass.* Gieri lai anavos ne affons ne dunna, mobein sia mumma e dus frars. *Risposta.* El sto schar alla mumma silmeins 4000 ed a mintga frar silmeins 1000. El sa pia legar ad auters en tut 10,000 fr.

4. *Cass.* Gieri ha buca affons, mobein la dunna, mumma e dus frars. *Risposta.* El sto schar alla dunna silmeins 4000, alla mumma 3000, a mintga frar 750 fr. El sa pia far si en tut 7500 fr. La gudida, sin la quala la dunna havess tenor lescha aunc giu dretg ultra della proprietat, drova el buca laschar ad ella.

Sco nies dretg privat grischun en siu § 511 aschia lubescha era igl artechel 473 dil Cudisch civil svizzer de favorisar il consort survivent sin maniera speciala. Era sch' ils dus consorts han affons communabels, sa in far si a l' auter la guida de tuts ses beins, pia era della part d'jerta, che croda sco proprietat tier als affons. Mo sche il consort survivent duess pli tard puspei maridar, lu piarda el la mesadat de quei usufruct.

Co fan ins testament?

Per satisfacer als differents basegns, ils quals sepresentan ella veta pratica, han ils cudischs de lescha schau tier ina sper l' altra pliras differentas sorts de testament. Ei dat igl εμπrem in testament, il qual ha igl avantatg d' esser fetg lev e comodeivels e surtut era bienmarcau, quei ei il *testament privat*. Ei dat secundo in auter testament, il qual porscha la pli gronda segirezia, cun il qual il testader resca meins de commetter sbagls, che annullassen 'gl act, e cul qual el ei el medem temps pli segirs, che negin fetschi stulir la disposiziun. Quei ei il *testament public*. Ei dat finalmein aunc in tierz testament, tier il qual ins requora en cass de prighel u sventira, cura che las outras fuormas savessen buca vegnir observadas. Quei ei il *testament oral*.

Töchen cheu vesan ils lecturs, che tut va bein a prau era culla lescha grischuna. Ton el

Cudisch civil svizzer sco en nies dretg privat anflein nus quellas treis sorts de testament. Mo sche nus domandain, sin tgei maniera scadina sort ei rugalada ella lescha, cheu entscheiva la differenza. Nus exponin pia las treis manieras de testar e sefermein surtut empau pli ditg tier la pli impurtonta, tiel testament privat.

a. *Il testament privat.* El dretg grischun deva ei duas fuormas de testament privat. Il testader saveva sriver sez sia davosa voluntat e tschentar vitier il datum e la suttascripziun. Quei ei il testament entras agen maun. Mo el Grischun fuvva ei era lubiu de schar sriver il testament entras in auter. Il testader duvrava lu mo suttascriver el, plinavon stuevan treis perdetgas certificar cun lur signatura ina declaronza perscretta el § 504 de nies dretg privat.

Quella secunda sort de testament privat ei buca renconuschida dal Cudisch civil svizzer. Ei dat pia mo ina soleta maniera pli de far testament privat: sriver sez el cun agen maun; *in testament secrets entras in' altra persuna privata fuss nunvaleivels.* En quei grau specialmein han ils Grischuns de dar bein adatg.

Il testament entras agen maun ei regulaus el Cudisch civil svizzer, art. 505. Sias condiziuns ein las suondontas.

1. El sto esser secrets dal testader sez e zvar

dall' entschatta entochen la fin. Il testader duei buca vertir, ch' in auter fultschi en ina remarca ne l' outra. Daventass quei cun siu saver e vuler e tucca ei in punct essenzial, lura savess il testament vegnir declaraus nunvaleivels. Il testader sez sa denton era metter el text correcturas ne remarcas per completar la disposiziun, mo quei sto daventar sur la suttascripziun, schiglioc stuess quella sco era il datum vegnir repetius.

Igl ei era lubiu de scriver il testament suenter il dictat din auter ne sesurvir din muster, che ina persuna pli habla ha tschentau si. Naturalmein sto denton la disposiziun esser la *libra* voluntat dil testader.

In testament san ins scriver ton cun tenta, sco cun rispli; mo duvond quel resca ins pli tgunsch che la scartira svanescha ne vegn furschada ora.

2. *Il testament sto vegnir suttascrets dal testader.* Il megler ei de tschentar ton il num de batten sco la schlatteina. Nus cartein denton che in testament fuss era valeivels, sch' el portass mo in ne l' auter de quels dus nums, supponiu denton, ch' ins sappi exactamein stabilir, tgi che seigi il testader. Per exempel, sch' jeu scrivel ina brev a miu frar e declarel en quella, jeu fetschi si ad el melli francs, ei quei in testament valeivel, era sch' jeu signal mo: Tiu frar Gieri. La voluntat

sto naturalmein esser stada decidida, ei astga buca mo settractar d'ina empermischun.

Il num sto vegnir tschentaus sut il contegn dil testament, pia valess ei nuot de scriver: Jeu N. N. tschentel en sco artavel. La lescha grischuna secontentava era culla semplia noda-casa, ne in' autra enzenna (p. e. duas cruschs). Quei vala buca pli. Sche la lescha damonda, ch' il testader scrivi sez il contegn dil testament, sto quel naturalmein era tschentar siu agen num sutvi.

3. *Il testament sto portar il datum complein*, e zvar buca mo il di, meins ed onn, sunder era il *liug*, nua ch' il testament vegn fatgs. Muncass quel, lu fuss il testament senza valur. Quei sto tut esser scret dagl agen maun dil testader. Ei mass pia buc, de prender ina boga pupi, sco ei vegn mess en disposiziun els hotels, nua ch' il liug ei stampaus. Il liug stuess lu aunc vegnir secrets ina gada cun maun. In testament fatgs p. e. ella Cruna a Glion sin in pupi de brevs, sil qual ei fuss gia stampau «*Jlanz*», valess nuot, nunch'ins repetess Jlanz ne Glion en scartira scretta. Sch'ins sto far in testament en in moment, cura ch'ins sa sez buc, sin tgei intschess ins sesanfla ual, lura duei ins metter il liug, nua ch'ins crei d'esser. Quei sa daventar p. e. en in' alp, en viafier etc.

Avunda fuss ei era de scriver p. e. Mustér, la fiasta de sogn Placi 1910, ne Glion, Nadal 1911.

Il datum sa vegnir tschentaus seigi alla testa, seigi alla fin dil testament.

Quei ei las treis condiziuns necessarias de mintga testament privat, scriver tut cun agen maun, datar e suttascriver. La lescha perscriva negina fuorma speciala per exprimer sia voluntat. Ins fetschi quei schi sempel, mo era schi clar sco pusseivel. Ins drovi buca liungas litanias per entschneider. Ins scrivi mo: «Jeu declarel sco mia ferma e libra voluntat quei che suonda:» Sin ina caussa lein nus aunc far attents. Sch' il testader vul exprimer ina decisiun, in cammond, ina voluntat, lu indicheschi el quei claramain, el scrivi p. e. «Jeu vi, jeu disponel, jeu cammondel, ei duei vegnir fatg etc.» el secuntenti buc de tschentar: «Quei ei miu giavisch, miu desideri, ne jeu havess bugen, sche quei e quei.» El resca schiglioc che sia disposiziun vegni declarada sco in sempel desideri, senza forza obligonta, surschaus alla buna veglia digl artavel.

Sco tochendacheu sa il testader salvar sez il testament, el metti el bein ad ensalv, buca ch' el sepiardi. El sa era metter el en deposit tier in amitg, ne ina persuna de confidanza p. e. igl Augsegner. Surde quei dat ei aunc agens uffecis publics, ils quals ein obligai de retscheiver e salvar si testaments. ¹⁾

¹⁾ Tenor il project della lescha grischuna d' introducziun ei quei gl' uffeci cirquital.

b. *Il testament public.* Quei testament sto vegnir fatgs avon ina persuna officiala, el sto surde quei vegnir deponius tier in uffeci.¹⁾ Per quels motivs porscha il testament public la pli gronda segirezia, igl official vegn buca tgiunsch a fallir ina fuorma, ed egl archiv public ei igl act segirs avon malvugli parents ed era avon laders e berschaments, aschinavon sco la prescripziun legala de crear en mintga circuit in archiv segirs encunter il fiug vegn exequida. Il testament public dil niev dretg concorda buca dil tut cul testament public el Codex privat grischun. El semeglia plitost empau nossa veglia fuorma de testament privat avon treis perdetgas. La differenza consista principalmein en quei ch' ina dellas treis persunas cooperontas sto ver character official. Pil rest ei quella fuorma testamentara ual er' adattada per ils cass, els quals il testader fuss buca pli el cass de scriver ne leger, cura ch' el ha terglinau entochen che la mort stat spetgond spel pei dil létg.

Il testament public consista ord dus acts, ils quals ein stretgamein ligiai ensemen, e ston immediat suondar l' in sin l' auter.

I. Il testader communichescha sia davosa veglia agl official (Art. 500). Quei daventa ordinariamein a bucca, mo ei savess era schabigiar, che

¹⁾ Tenor il project de nossa lescha d'introducziun sto il testament vegnir fatgs avon il notar de cumin e deponius tiegl uffeci circuital.

il testader dat vi in scret agl official, p. ex. sche el ei méts, ne sa schiglioc buca pli tschintschar. Igl official tschenta la communicaziun en scret e surdat lu ella al testader per schar leger. Havend legiu metta 'gl'emprem il testader sia suttascripziun sutvi, sentelli siu num, e buca noda casa ne autras enzennas, silsunter signescha e datescha igl official igl act. Quei ei l'emprema part della operaziun.

2. Immediat suenter intreschan las perdetgas en funcziun (Art. 501). Quellas san haver assistiu agl'emprem act, necessari ei quei buca, ellas san era haver spetgau avon porta. Ellas drovan buc enconuscher il contegn dil testament. En preschientscha dellas perdetgas — ei drova duas — e digl official declara il testader, el hagi legiu il present testament e quel contegni sia voluntat. Sinquei dattan las perdetgas giu ina declaronza, che vegn scretta sil testament sez. Las perdetgas han de suttascriver quella declaronza, il text sez sa esser secrets seigi dagl official, dad ina d'ellas ne din tierz maun. Quei emporta tut nuot. La declaronza sto seclamar presapauc sco suonda: «Nus las suttascrettas perdetgas confirmein cheutras cun nossa suttascripziun, che signur N.¹⁾ hagi declarau a nus en preschientscha dil notar X., ch' el hagi legiu il present act signau entras siu agen maun, e ch' el contegni sia davosa vo-

¹⁾ Metter il num dil testader.

luntat. Plinavon confirmein nus, che signur N. fuvì lu tenor nies pareri en stan de habilitat de disponer» suondan las suttascripziuns dellas perdetgas.

Ei sa denton arrivar cass excepziunals, els quals il testader ei buca pli adaquella de sez legger e suttascriver il testament (Art. 502). El ei forsa leutier gia memia fleivels. Cheu sa el vegnir dispensaus de quei. Igl official legia lu avon ad el igl act en preschientscha dellas duas perdetgas. Il testader declara sin quei, la scartira contegni sia davosa voluntat. Era en quei cass ston las perdetgas suttascriver ina declaronza, la quala sto quella gada contener empau dapli. Ella secloma p. ex. sco suonda: «Nus, las suttascrettas perdetgas confirmein cheutras cun nossa suttascripziun, ch' il notar X. ha legiu avon il present act en nossa preschientscha al signur N., essend che quel ha buca sez legiu e suttascret il testament, e che signur N. ha declarau sin quei, igl act contegni sia davosa voluntat. Nus confirmein plinavon, che signur N. fuvì lu tenor nies pareri en stan de habilitat de disponer.» Suondan las suttascripziuns dellas duas perdetgas.

c. *Il testament oral.* (Art. 506—508.) Quei ei ina fuorma de testament totalmein extraordinaria, la quala ei lubida solettamein, cura ch' ina dellas duas autras ei buca pussevla. Quei ei per ex. il cass tier ina disgrazia anetga, aschia sch' in turist sfundra en ina sfendaglia din glatscher, sch' in ca-

tschadur sefa mal silla catscha, ne era cura che enzatgi vegn surpris dalla daguota. Essend che quei testament ei ina fuorma mo extraordinaria, sto el puspei vegnir refatgs en fuorma ordinaria, sch' il testader vegn adaquella de saver far quei. Quitordisch dis, suenter che quei daventa pusseivel, piarda il testament oral sia vigur (Art. 508).

Era quei testament consista en dus acts. Il secund de quel sa denton haver liug era pér suenter la mort dil testader.

1. Il testader declara sia voluntat a bucca allas duas perdetgas.

2. Las perdetgas han quitaü che quella voluntat vegni silsuenter documentada, quei vul dir messa per scret. Las perdetgas duein, sco che ellas san, sezzas scriver si la communicaziun fatga dal testader. Ellas ston silsuenter surdar quei scret, signaus dad ellas, all' autoritat. 'Gl ei denton era lubiu de comunicar il testament oralmein all' autoritat, ¹⁾ la quala ha quitaü, ch' el vegni mess a protocoll.

Tgei eis ei culs testaments fatgs avon Daniev 1912.

Sco nus havein viu dat ei pliras midadas el dretg testamentar, sco che la nova lescha ei en vigur. La purziun, sulla quala ei sa vegnir dispo-

¹⁾ Tenor nossa lescha d' introducziun ei quell' autoritat igl uffeci cirquital. El survetsch militar sa funcionar en siu stagl in officier cul grad silmeins de capitani.

niu, ei buca pli la medema, era las fuormas ein pauc ne bia modificadas. Sch' enzatgi vess ussa gia fatg siu testament avon 1912, stuess el midar el, conformar el al niev dretg? Sin quei rispunda igl art. 16 dil Tetel final (Ediziun romontscha pag. 212). Nus lein distinguer duas caussas: fuorma de testament e purziun disponibla.

1. *Fuorma.* La regla ei semplia. In testament fatgs avon 1912 suenter la lescha grischuna resta valeivels, era sch' il testader miera pér suenter. Negin drova pia midar entuorn siu testament, sche quel correspondeva allas fuormas de tochen-dacheu. Per exempel: in testament fatgs avon 1912 sa buca vegnir attaccaus ed annullaus culla motivaziun, el seigi fatgs cun treis perdetgas privatas, e tala fuorma existi buc el niev dretg. In testament valeivels el moment, cu el ei vegnius fatgs, resta adina valeivels.

2. *La purziun disponibla.* Con astga ei vegnir fatg si en in testament fatgs avon 1912? Valan las quotas della lescha veglia ne della nova? Nus stuein distinguer. Sch' il testader ei era morts avon 1912 lu vala la lescha grischuna, sch' el miera suenter 1912 lu encuntercomi ston la purziun disponibla e la purziun legitima vegnir mesiradas suenter la lescha nova, ch' il testament seigi fatgs avon sia entrada en vigur ne buc. Pia sche ti has fatg testament avon 1912 e legau da memia tenor las perscripziuns dil Cudisch civil

svizzer, lura san ils artavels pretender, che il surpli vegni sminuiu, reduciu ella mesira lubida. Dal rest sa in tal cass ualves sepresentar, essend che la lescha nova ei en quei grau pli largia che la veglia, lubescha de disponer sur pli bia che lezza. Sch' enzatgi haveva pia seteniu vid il dretg grischun, sa el en general esser ruasseivels. El drova buca refar il testament — quel salva sia compleina valeta.

* * *

Nus havein dilucidau mo ils puncts d' impurtonza generala. Sch' ei resta dubis en in cass concret — prendei cussegl tier umens capabels. Sche vus senuspis buc de spender in pèr raps en caussa schi impurtonta, secusseglei cun in advocat. Quels ein buca mo cheu per menar process, sunder era per entruidar lur clients silla via dil niev dretg. Pli bugen ina pintga spesa, che de riscar l' annullaziun din entir testament. Questas lingias — screttas per amur de nies pievel — duein esser mo in sempel muossavia. Nus sperein ch' il pievel grischun, buca senza raschun renconuschius sco in dils pli intelligents en Svizzera, sesenti en quort e senza difficultat de casa el vast e bi baghetg dil niev Cudisch civil!

